

Mākslas terapeitu profesionālās kompetences izvērtējums

Inga Liepiņa¹, Kristīne Mārtinsone²

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ Rehabilitācijas fakultāte

² Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultāte

Ievads. Latvijā mākslas terapeits ir veselības aprūpes profesija, kura vairāk nekā desmit gadu laikā piedzīvojusi strauju attīstību, un kopš 2012. gada atbilstoši Ārstniecības likumā (2012) veiktajiem grozījumiem tā tiek pilnveidota profesionālu funkcionālo speciālistu saimē. Mākslas terapeita profesionālie pamatpienākumi un kompetences ir noteiktas profesijas standartā, kas pirmo reizi tika saskaņots 2005. gadā – sākotnēji kā mākslas terapijas speciālista profesijas standarts. 2008. gadā tajā tika definētas mākslas terapeita profesionālās kompetences, bet pēdējie labojumi veikti 2010. gadā LR Labklājības ministrijas iesniegtā redakcijā. Savukārt Ministru kabineta noteikumos Nr. 633 (2016) noteikts, ka reizi piecos gados ir jāizvērtē profesijas standarta aktualizācijas nepieciešamība. Mākslas terapeita profesijas standartam kopš 2010. gada šis izvērtējums nav veikts.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Šī pētījuma mērķis bija izvērtēt Latvijas mākslas terapeita profesijas standartā definēto profesionālo kompetenci un izstrādāt priekšlikumus tās pilnveidei. Pētījums veikts divos posmos, lietojot secīgu jaukto pētījuma dizainu. Pirmajā posmā, veicot kvalitatīvu dokumentu analīzi (lietojot nepārtraukti salīdzinošo analīzes metodi), tika analizēti citu valstu mākslas terapeitu profesionālo kompetenču apraksti (13 dokumenti) un mākslas terapeitam radniecīgo profesiju (fizioterapeitu, audiologopēdu, ergoterapeitu, psihoterapeitu, psihologu, sociālo darbinieku) starptautisko asociāciju profesionālo kompetenču apraksti (seši dokumenti). Otrajā posmā tika organizēta fokusgrupa ar sešiem mākslas terapeita profesijas ekspertiem – supervizoriem un veiktas intervijas ar multiprofesionālās komandas dalībniekiem (diviem ārstiem psihietriem un diviem rehabilitācijas un fizikālās medicīnas ārstiem). Fokusgrupas un interviju laikā tika veikta aptauja, iegūstot kvantitatīvus datus ar kompetenču nozīmīguma vērtējumu atbilstīgi Likerta skalai – no vienas balles (“nemaz nav nozīmīga”) līdz piecām ballēm (“ļoti nozīmīga”).

Rezultāti. Pētījuma rezultātā tika iegūts saraksts ar 45 profesionālajām kompetencēm, kuras nav iekļautas Latvijas mākslas terapeita profesijas standartā. Nozīmīgākās kompetences, ar kurām būtu jāpapildina Latvijas mākslas terapeita profesijas standarts, balstoties uz dokumentu analīzi, mākslas terapeita profesijas ekspertu un atsevišķu multiprofesionālās komandas dalībnieku sniegto kompetenču nozīmīguma vērtējumu un mūsdienu prasībām veselības aprūpes speciālistiem, ir – spēja nepārtraukti pilnveidot savu kompetenci (minēta 16 dokumentos, ārstu vidējais vērtējums – 4,5, mākslas terapeitu – 5), sadarboties ar citiem un strādāt komandā (minēta 12 dokumentos, ārstu vidējais nozīmīguma vērtējums – 4,5, mākslas terapeitu vērtējums – 5), regulāri supervizēt mākslu terapijas praksi (minēta 10 dokumentos, ārstu vidējais vērtējums – 4,25, mākslas terapeitu – 5), apzināties savus resursus un ierobežojumus (minēta 11 dokumentos, ārstu vidējais vērtējums – 4,5, mākslas terapeitu – 5), realizēt uz pierādījumiem balstītu praksi (minēta sešos dokumentos, ārstu vidējais vērtējums – 4,25, mākslas terapeitu – 5), dokumentēt terapijas procesu (minēta trīs dokumentos, ārstu vidējais vērtējums – 4,5, mākslas terapeitu – 5), būt kritiskam pret informāciju (minēta trīs dokumentos, ārstu vidējais vērtējums – 4,5, mākslas terapeitu – 5).

Secinājumi. Pētījums apstiprina, ka Latvijā definētā mākslas terapeita profesionālā kompetence neatbilst mūsdienu prasībām veselības aprūpes jomā strādājošiem, un ir nepieciešams veikt tās papildināšanu. Pētījuma rezultāti ir praktiski izmantojami Latvijas mākslas terapeita profesijas standarta aktualizēšanai.